

Position Paper

Koersen op een betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem

Inleiding

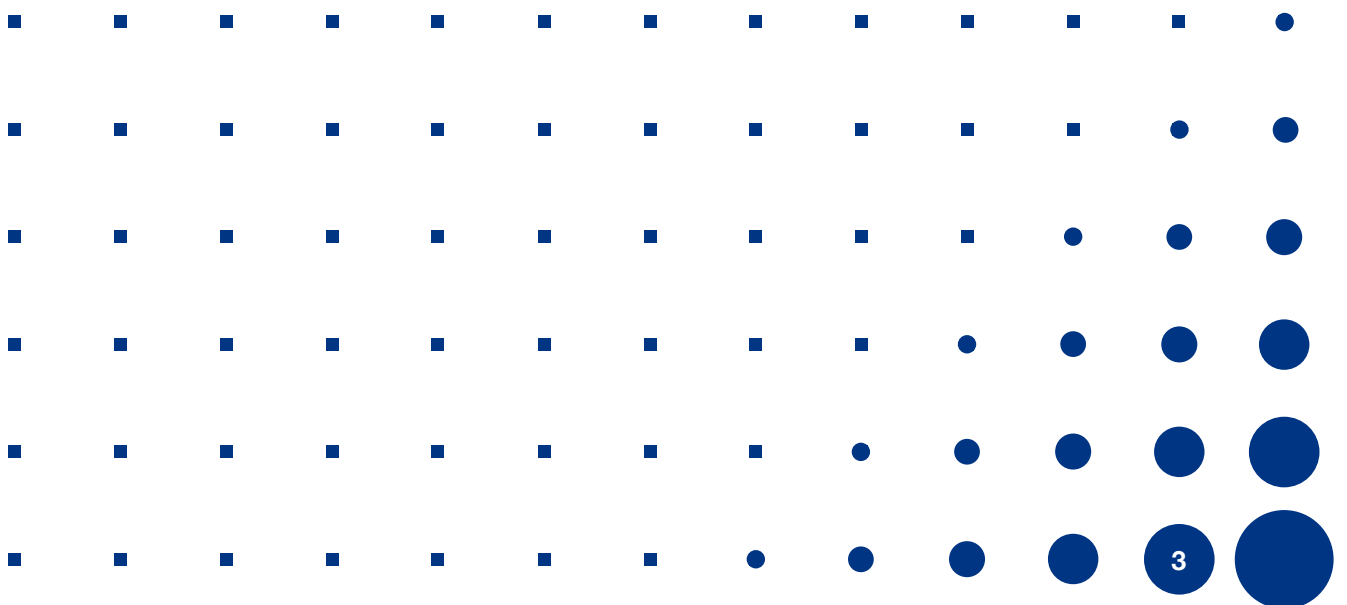
De energietransitie is cruciaal voor het bereiken van klimaatdoelstellingen, het waarborgen van energiezekerheid en het versterken van energieonafhankelijkheid. De investeringen die nodig zijn om het elektriciteitsnet in Nederland toekomstbestendig te maken, zijn aanzienlijk en hebben de komende jaren duidelijk impact op de ontwikkeling van de nettarieven. De vraag hoe deze investeringskosten moeten worden verdeeld zonder de betaalbaarheid van de energierekening te ondermijnen, staat centraal in het huidige debat. Als beheerder van het hoogspanningsnet zien wij het als onze maatschappelijke verantwoordelijkheid om de betaalbaarheid van het energiesysteem - inclusief de nettarieven - te adresseren, voorstellen te doen om de systeemkosten te beperken, impact van mogelijke wijzigingen in beeld te brengen en bij te dragen aan (in de tijd) duurzame oplossingen.

Stijgende elektriciteitsrekening, impact op concurrentiepositie door wegvallen compensatieregelingen

De totale energierekening en de nettarieven zijn onderwerp van toenemende zorg in Nederland. Die zorg delen wij. De noodzakelijke investeringen in de uitbreiding en modernisering van het elektriciteitsnet, aangedreven door de energietransitie, worden vergoed via gereguleerde (ACM) nettarieven en leiden tot stijgende kosten voor consumenten en bedrijven. Dit heeft geleid tot een oproep vanuit het bedrijfsleven en verschillende brancheorganisaties om de verdeling van de kosten van deze investeringen te heroverwegen. Er wordt voorgesteld om (een deel van) de kosten via de rijksbegroting te dekken, in plaats van deze, zoals nu het geval is, in rekening te brengen op de gebruikers van het net.

De huidige discussie over de nettarieven is in hoge mate het gevolg van het bestaan van grote verschillen in Europa als het gaat om kortingsregelingen voor (industriële) grootverbruikers. In landen als Duitsland, Frankrijk en België lopen de energiekortingen voor grootverbruikers op tot wel 90 procent, terwijl kortings- en compensatieregelingen in Nederland niet langer (structureel) bestaan. Ook Denemarken heeft een vergelijkbare kortingsregeling ingevoerd. Wij kunnen ons de zorgen van het bedrijfsleven over dit ongelijke speelveld ten aanzien van hun concurrentiepositie goed voorstellen.

Eerlijke verdeling van kosten netinvesteringen: de gebruiker betaalt

Investeringen in het elektriciteitsnet zijn cruciaal voor het behalen van woningbouwambities, duurzaamheidsdoelen en het ondersteunen van de economie. Uitstel of afstel van netinvesteringen maakt het voor iedereen nog veel duurder. Niet investeren is geen optie. Als de elektriciteitsnetten niet worden uitgebreid, kunnen bedrijven en huishoudens immers niet op het hoogspanningsnet worden aangesloten en kan de elektriciteit van windparken op zee niet worden getransporteerd naar bedrijven en huishoudens. Maar wij benadrukken dat de financiering hiervan op een verantwoorde en eerlijke manier moet gebeuren. Wij steunen het principe 'de gebruiker betaalt' als basis voor de huidige regulering en tariefsystematiek. Dit principe zorgt ervoor dat de kosten eerlijk verdeeld en gedragen worden door degenen die het meeste profiteren van de netinfrastructuur en moedigt efficiënt gebruik van het systeem aan. Het subsidiëren van nettarieven voor het landelijke hoogspanningsnet via de rijksbegroting, zoals sommigen voorstellen, heeft enkele haken en ogen:

Oneerlijke kostenverdeling

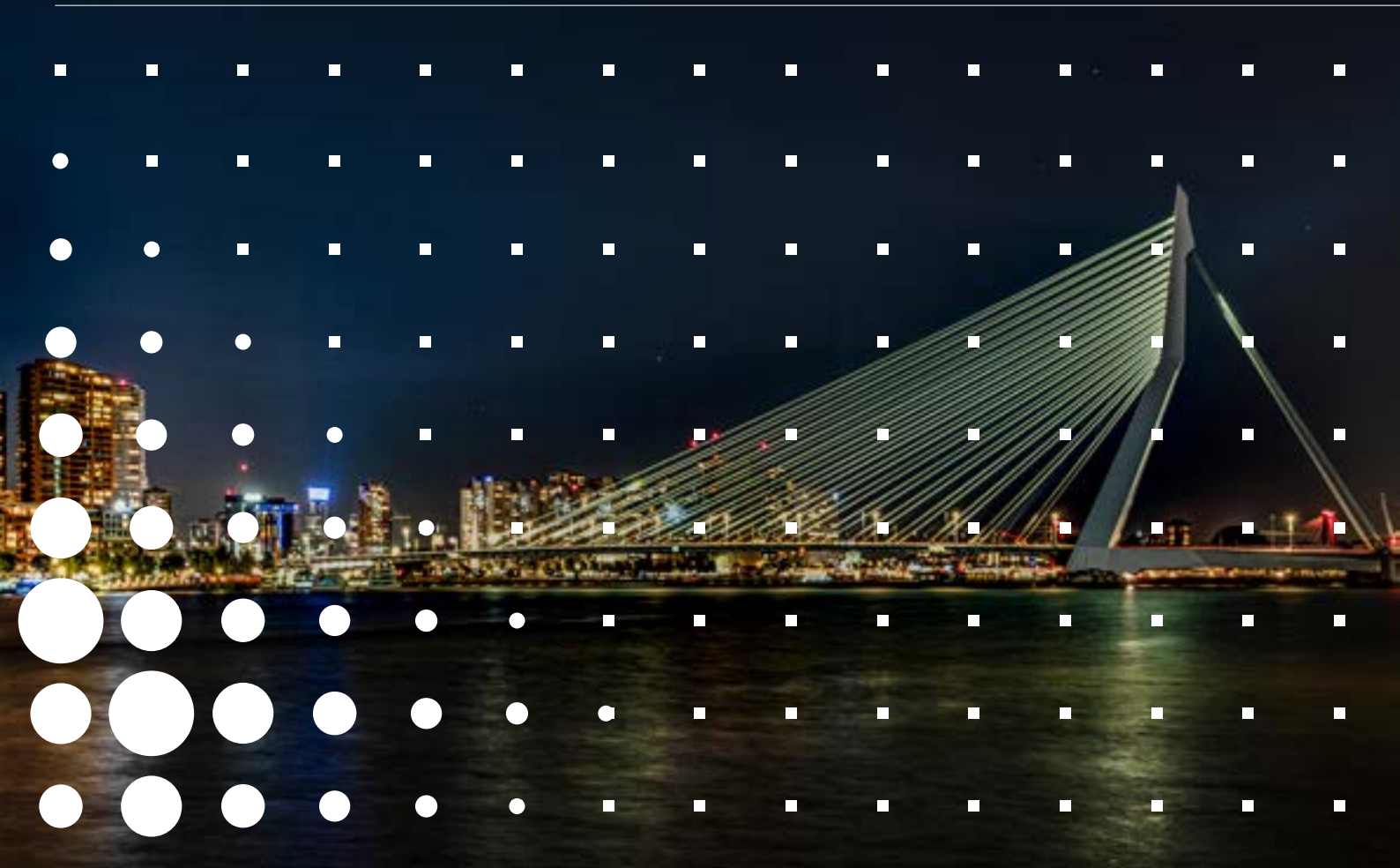
Het gebruik van algemene middelen via de rijksbegroting voor investeringen in het landelijke hoogspanningsnet zou betekenen dat de lasten worden verdeeld over alle belastingbetalers, ongeacht hun mate van gebruik van het elektriciteitsnet. Grote gebruikers van het net, zoals industriële bedrijven, zouden hierdoor relatief minder bijdragen, terwijl zij het meest profiteren van een betrouwbaar en uitgebreid elektriciteitsnet. Dit ondermijnt potentieel het principe van een eerlijke kostenverdeling en kan leiden tot maatschappelijke onvrede, omdat het er voor huishoudens geen oplossing biedt van het betaalbaarheidsvraagstuk. Integendeel zelfs. Ook de prikkel voor bedrijven om energie te besparen verdwijnt deels op deze manier.

Concurrentie met andere publieke uitgaven

Het gebruik van de rijksbegroting voor netinvesteringen zou kunnen leiden tot concurrentie met andere belangrijke publieke uitgaven, zoals voor gezondheidszorg, onderwijs, wonen en andere infrastructuur. Dit kan de financiële ruimte voor andere cruciale maatschappelijke investeringen verkleinen, investeringen in cruciale infrastructuur onderdeel maken van een jaarlijks terugkerend politiek spel, en de economische groei op lange termijn belemmeren.

Ongeoorloofde staatssteun

Het (deels) betalen van nettarieven als gevolg van uitbreidingsinvesteringen in het hoogspanningsnet (de komende jaren zit de groei vooral in het Net op Zee) via de staatsbegroting is een precare zaak. Name-lijk, als dit soort 'subsidies' voor netinvesteringen niet zorgvuldig worden ingericht, kunnen ze worden gezien als ongeoorloofde staatssteun. Dit kan juridische problemen opleveren binnen de Europese Unie.

Oplossingen en aanbevelingen

Het Nederlandse energiebeleid is gericht op de ontwikkeling van veel wind-energie op zee en daarvoor is dan ook veel offshore infrastructuur nodig. Hierdoor krijgt Nederland t.o.v. andere landen een relatief groot offshore net. Dit vergroot de onafhankelijkheid van de Nederlandse elektriciteitsvoorziening en gaat op den duur voor iedereen betrouwbare, duurzame elektriciteit opleveren - ook voor de noodzakelijke verduurzaming (elektrificatie) van de industrie - maar vergt dus ook flinke investeringen die impact hebben op de nettarieven. TenneT bekijkt verschillende oplossingsrichtingen die het effect van offshore netinvesteringen op de elektriciteitsrekening kunnen verminderen, denk dan aan grensoverschrijdende kostenverdeling en EU-subsidies. Hiernaast pleit TenneT voor een reeks maatregelen en aanbevelingen die de betaalbaarheid van de energierekening waarborgen met behoud van het uitgangsprincipe 'de gebruiker betaalt':

Optimalisatie van het (huidige) elektriciteitsnet:

Door innovatieve technologieën in te zetten, zoals het optimaliseren van de capaciteit van hoogspanningslijnen (Dynamic Line Rating), kan de transmissiecapaciteit van verbindingen met tot wel 30% worden verhoogd. Dit helpt congestiekosten te verlagen en vermindert de noodzaak enigszins voor kostbare nieuwe infrastructuur. Het efficiënt en flexibel gebruik van het elektriciteitsnet door netgebruikers, bijvoorbeeld ondernemingen, kan ook goed helpen om de stijging van netkosten te beperken.

Efficiënte locatiekeuze en afstemming van vraag en aanbod

In gebieden waar mogelijk archeologische waarden worden aangetroffen, zijn we wettelijk verplicht archeologisch onderzoek uit te voeren. Daarvoor selecteren we een aantal locaties. Dit zijn over het algemeen locaties waarvan men weet dat er een hoge 'vindkans' is. Bijvoorbeeld omdat in het verleden archeologisch onderzoek in de omgeving heeft plaatsgevonden dat dit aantoont. In een rapport worden de locaties benoemd en welk soort archeologisch onderzoek nodig is: handboring, proefsleuvenonderzoek of ontgraving. Archeologisch onderzoek vindt vroegtijdig in het project plaats. Dat voorkomt dat het onderzoek, ook als het moet worden uitgebreid, vertraging oplevert tijdens de aanleg van de hoogspanningsverbinding.

Grensoverschrijdende kostenverdeling en EU-subsidies

Wij ondersteunen initiatieven om de kosten van investeringen voor het Net op Zee gedeeltelijk te financieren met Europese subsidies en door in de toekomst financiële afspraken te maken bij grensoverschrijdende samenwerking. Veel landen profiteren namelijk van het feit dat Nederland windenergie van de Noordzee via onze infrastructuur op zee 'ontgint' en (deels) exporteert naar andere landen. Kostenverdeling op Europees niveau vermindert de druk op de Nederlandse nettarieven (een

voorbeeld van de gebruiker betaalt) en zorgt voor een eerlijker kostenverdeling binnen de EU.

Creëer een gelijk speelveld in Europa

Binnen Europa is een ongelijk speelveld ontstaan, omdat verschillende overheden anders omgaan met compensaties en subsidies voor (industriële) ondernemingen. Zo blijkt dat industriële bedrijven in andere Europese landen onder de streep - op basis van voornamelijk compensatieregelingen en kortingen - goedkoper uit zijn dan Nederlandse grootverbruikers. Maar duidelijk is ook dat de elektriciteitsrekening voor industriële bedrijven in Nederland, vóór toepassing van kortingen op netkosten (VCR en IKC), in de basis lager is dan in België en Duitsland. Het zijn deze specifieke kortingsregelingen die ervoor zorgen dat de energierekening voor grootverbruikers lager ligt in deze twee landen. Dit leidt tot oneigenlijke en onwelkome concurrentie binnen Europa.

Uitbreiding van de groep tariefbetalers

Door de invoering van een invoedings- of producententarief, zoals wordt onderzocht door de Autoriteit Consument & Markt, kan de groep van tariefbetalers worden uitgebreid. Door invoering van zo'n tarief voor invoeding kunnen zij worden gestimuleerd om bijvoorbeeld piek- of dal momenten in aanbod of vraag te vermijden. Dit kan de individuele lasten verlagen en zorgt voor een eerlijkere verdeling van de kosten over alle gebruikers van het systeem. Tot op heden betalen alleen afnemers van elektriciteit voor de netkosten. Punt hierbij is wél dat een invoedingstarief voor producenten van elektriciteit de kosten voor hen verhoogt. Zij kunnen deze doorberekenen aan hun klanten (afnemers): consumenten, bedrijven en instellingen. Daarnaast speelt ook voor deze groep het belang van een gelijk Europees speelveld.

Onderzoek naar de maatschappelijke kosten van niet-investeren

Het is essentieel om de maatschappelijke kosten van het niet op tijd realiseren van de benodigde netinfrastructuur te onderzoeken. Het niet hebben van een adequaat elektriciteitsnet kan leiden tot aanzienlijke economische schade: bijvoorbeeld door stroomuitval, verhoogde kosten om congestie op het net op te lossen of een verslechterd ondernemingsklimaat. Een onderzoek, dat wij op dit moment laten uitvoeren door een onafhankelijke partij, is erop gericht om te bekijken of en in hoeverre investeringen in het net de komende jaren op lange termijn voordeliger zijn voor de samenleving dan die investeringen uit- of afstellen.

Gerichte subsidies voor kwetsbare groepen

Kwetsbare groepen onder huishoudens en ondernemers verdienen steun om energiearmoede te bestrijden en een welvend ondernemingsklimaat te stimuleren. Mocht het subsidiëren van energiekosten via de staatsbegroting als onvermijdelijk worden gezien, vindt TenneT het verstandig om deze groepen te steunen via directe subsidie uit de staatsbegroting op basis van op maat gemaakte overeenkomsten. Dit voorkomt dat de rijksbegroting onnodig wordt belast, terwijl het toch de energiearmoede bestrijdt en een gezond ondernemersklimaat bevordert.

De gebruiker betaalt, trek industriebeleid gelijk

De noodzakelijke investeringen in het elektriciteitsnet, de ontwikkelingen op de energiemarkten, de energietransitie, belastingcomponenten en de land-specifieke subsidie- en compensatieregelingen vormen een complex geheel met ontegenzeggelijk grote impact op totale elektriciteitskosten, waaronder de nettarieven. Juist door die complexiteit moeten we de betaalbaarheid van het totale systeem blijven adresseren, bespreken en borgen in beleid. Dit is cruciaal voor de toekomst van de Nederlandse energievoorziening, de concurrentiepositie van onze ondernemingen, de draagkracht van consumenten en ook het draagvlak voor het energietransitie-beleid.

Het huidige tariefmodel, gebaseerd op het principe 'de gebruiker betaalt' biedt een solide basis voor een eerlijke en efficiënte kostenverdeling. Wij pleiten voor een benadering die innovatie stimuleert, de kosten beheersbaar houdt en tegelijkertijd de maatschappelijke en economische voordelen van een robuust elektriciteitsnet maximaal benut. De inzet van algemene middelen voor netinvesteringen moet zorgvuldig worden overwogen en alleen worden toegepast als laatste redmiddel, met een focus op gerichte maatregelen die de betaalbaarheid voor iedereen waarborgen. Belangrijk is dat er op Europees niveau overeenstemming komt over hoe op dezelfde manier om te gaan met compensaties en subsidies voor (industriële) ondernemingen. Wordt er op EU-niveau geen gelijk ondersteuningsbeleid voor industriële bedrijven gevormd, dan blijven er tussen landen onderling grote concurrentieverschillen bestaan, ook ten koste van ondernemingen in Nederland.